

**ДВНЗ “ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ”**

КАФЕДРА ФАРМАКОЛОГІЇ З КЛІНІЧНОЮ ФАРМАКОЛОГІЄЮ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

проф. А.Г. Шульгай

“ ____ ” _____ року

РОБОЧА ПРОГРАМА

дисципліна «КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ»

напрямок підготовки 1201 МЕДИЦИНА

спеціальність 7.12010001 «ЛІКУВАЛЬНА СПРАВА»

факультет медичний

навчальний рік 2016-2017

Розробники: професор, д.мед.н., Шманько В.В.

Схвалено на засіданні кафедри фармакології з клінічною фармакологією

„____” _____ 2016 року, протокол № ____

Завідувач кафедри, професор

О.М. Олещук

© _____, 2016 рік

© _____, 2017 рік

**Тернопіль
2016**

Опис навчальної дисципліни “Клінічна фармакологія”

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни			
		денна форма навчання			
Кількість кредитів – 1	Галузь знань	Повний термін навчання			
	1201 Медицина (шифр і назва)				
	Рік підготовки			5-й	5-й
	Спеціальність: 7.12010001 — Лікувальна справа			Семестр	
Загальна кількість годин – 30	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	9-й	10-й		
		Лекції			
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5,8 год. / 0,2 кредитів ECTS	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	год.	год.		
		Практичні, семінарські			
		24 год.	24 год.		
		Лабораторні			
		год.	год.		
		Самостійна робота			
		6 год.	6 год.		
		Індивідуальні завдання:			
		год.			
		Вид контролю:			
Залік	Залік				

1. Структурований (розширений) навчальний план з дисципліни

Навчальна дисципліна		Кількість годин / з них			Вид контролю		
		Всього год / кредитів	Аудиторних			Самостійна робота студентів	
Клінічна фармакологія	Курс, рік навчання		Семестр	Лекції	Практичні заняття		
		5 курс, 2016-2017 н.р.			IX–X	30 / 1	

Аудиторна робота – 55,5 %, СРС – 44,5%

2. Пояснювальна записка та структура дисципліни

За визначенням ВООЗ (1971) клінічна фармакологія – наука, що займається вивченням лікарських засобів в застосуванні до людини. Клінічна фармакологія – інтегративна область клінічної медицини, що базується на досягненнях теоретичної фармакології, прогресі медицини та клініки внутрішніх хвороб. Ця наука ставить своєю метою озброїти лікаря знаннями, що дозволяють вибрати найбільш ефективний та безпечний лікарський засіб для конкретного хворого, з урахуванням основного і супутніх захворювань. Завдання викладання клінічної фармакології полягає у навчанні студентів впливу лікарських засобів на організм хворої людини, процеси всмоктування, розподілу, біотрансформації та виділення лікарських речовин, вивчення побічної дії ліків, особливості дії і вплив різних станів організму (вік, вагітність, захворювання) на чутливість до медикаментів, взаємодії різних препаратів при їх сумісному призначенні.

Знання клінічної фармакології базується на експериментальних даних і теоретичних положеннях фармакології і інших медикобіологічних наук та на фактичному матеріалі клінічних дисциплін. Студент повинен вміти розробити стратегію і тактику лікування захворювання у конкретного хворого і здійснювати динамічний контроль ефективності й безпечності медикаментозної терапії.

Викладання клінічної фармакології є найбільш оптимальним на клінічних терапевтичних базах, з урахуванням етіології захворювання, основних патогенних механізмів його формування, клінічної картини його перебігу, відповідних лікарських препаратів з порівняльним їх аналізом і вибором потрібного.

Головним завданням при викладанні предмета повинна бути підготовка спеціаліста з достатнім обсягом теоретичних знань і практичних навичок для проведення максимально раціональної медикаментозної терапії у конкретного хворого, володіючого методологією індивідуального підбору ефективних і безпечних препаратів на підставі фармакокінетики, фармакодинаміки можливих виявів побічної дії, особливостей перебігу захворювання, віку хворого,

оптимальних лікарських форм, складання раціональної у фармакокінетичному і фармакодинамічному відношенні комбінації ліків.

Програма з клінічної фармакології для студентів вищих медичних закладів III-IV рівнів акредитації складена для спеціальностей 7.110101 „лікувальна справа” з напрямку підготовки 1101 „Медицина” у відповідності з діючими нормативними документами. Програма складена на підставі наступних нормативних документів:

- освітньо-кваліфікаційних характеристик (ОКХ) та освітньо-професійних програм (ОПП) підготовки фахівців, затверджених наказом МОН України №239 від 16.04.03 „Про затвердження складових галузевих стандартів вищої освіти з напрямку підготовки 1101 – „Медицина”,

- рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін, затверджених наказом МОЗ України № 152 від 24.03.04 „Про затвердження рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін” зі змінами та доповненнями, внесеними наказом МОЗ України №492 від 12.10.04 „Про внесення змін та доповнень до рекомендацій щодо розроблення навчальних програм навчальних дисциплін”,

- наказу МОЗ України № 148 від 31.01.03 „Про заходи щодо реалізації положень Болонської декларації у системі вищої медичної та фармацевтичної освіти”,

- експериментального навчального плану, розробленого на принципах Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) і затвердженого Наказом МОЗ України №52 від 31.01.05 „Про затвердження та введення нового навчального плану підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня „спеціаліст” кваліфікації „лікар” у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації України за спеціальностями „лікувальна справа”, „педіатрія”, „медико-профілактична справа”,

- Інструкцією про систему оцінювання навчальної діяльності студентів за умови кредитно-модульної системи організації навчального процесу (Медична освіта у світі та в Україні. Затверджено МОЗ України як навчальний посібник для викладачів, магістрів, аспірантів, студентів. Київ. Книга плюс, 2005).

Згідно з навчальним планом вивчення клінічної фармакології здійснюється протягом 5 року навчання.

Клінічна фармакологія як навчальна дисципліна:

а) базується на вивченні студентами медичної біології, нормальної фізіології, патофізіології, мікробіології, медичної хімії, біохімії фармакології, клінічних дисциплін, лабораторної та функціональної діагностики й інтегрується з цими дисциплінами.

б) закладає основу вивчення студентами клінічної фармакології, що передбачає інтеграцію викладання з цими дисциплінами та формування умінь застосовувати знання з клінічної фармакології в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності.

в) закладає основи формування уявлень про загальні принципи медикаментозної терапії основних захворювань і окремих їх проявів.

Організація навчального процесу здійснюється за кредитно-модульною системою відповідно до вимог Болонської декларації.

Обсяг навчального навантаження студентів описаний у кредитах ECTS – залікових кредитах, які зараховуються студентам при успішному засвоєнні ними модулів (залікових кредитів).

Видами навчальних занять згідно з навчальним планом

є: а) практичні заняття, б) самостійна робота студентів.

Практичні заняття за методикою їх організації є практичними, бо передбачають таку організаційну структуру:

1. Підготовчий етап (організаційний, постановка навчальних цілей та їх мотивація, контроль вихідного рівня знань — тестові завдання за "Крок-1", усні теоретичні запитання, виписування рецептів).

Основний етап (формування професійних вмінь та навичок щодо визначення загальних принципів фармакокінетики, фармакодинаміки, виписування рецептів, розв'язання типових фармакотерапевтичних задач та тестових завдань, виконання завдань з використанням комп'ютерної техніки),

Під час практичних занять необхідно використовувати аудіовізуальні засоби навчання: таблиці, слайди, колекції лікарських препаратів, початкові фільми, комп'ютерну техніку та інші.

Обов'язковим є на кожному практичному занятті клінічний розбір хворого по темі заняття. Це передбачає:

-обстеження хворого -формулювання попереднього діагнозу -призначення необхідного лікування

-показання та протипоказання до призначення того чи іншого препарату -клінічні прояви препаратів даної групи -негативні прояви препаратів даної групи -взаємодія різних препаратів

-аналіз і оцінка результатів інструментальних досліджень і параметрів, що характеризують зміни функції організму людини під впливом препарату.

Самостійна робота студентів займає у вивченні дисципліни вагоме місце.

Окрім традиційної поза аудиторної підготовки студентів вона включає самостійну (індивідуальну) роботу-курацію хворого з написанням «Протоколу ефективності та безпеки лікарських засобів». Кожний студент отримує форму «Протоколу.....», яку заповнює під час роботи з хворим в поза аудиторний час. Виставляється діагноз. Призначається план лікування. Дається характеристика лікарських препаратів, що призначені (обґрунтування призначення, оцінка безпеки ліків, що приймаються, взаємодія лікарських засобів, призначених хворому, рекомендації по амбулаторному лікуванню). На практичних заняттях студенти захищають свої роботи.

Підсумковий модульний контроль здійснюється по його завершенню. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і має визначення за системою ECTS та шкалою, прийнятою в Україні.

3. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Клінічна фармакологія» є оволодіння знаннями фармакокінетики та фармакодинаміки, взаємодії та побічної дії основних груп лікарських засобів, їх зміни при патології різних органів і систем та раціональному вибору ЛЗ для проведення сучасної індивідуалізованої фармакотерапії. Клінічна фармакологія як предмет має на меті підготовку спеціалістів, які володіють достатнім обсягом теоретичних знань та практичних навичок для проведення максимально раціональної лікарської терапії у конкретного хворого, володіють методологією вибору найбільш ефективних та безпечних лікарських засобів, а також їх комбінацій, враховуючи індивідуальні особливості організму, перебіг та форму захворювання, наявність супутньої патології, на основі даних доказової медицини.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Клінічна фармакологія» є формування у студентів клінічного мислення у відношенні використання лікарських засобів для лікування конкретного хворого.

При розборі хворих на клінічних та тематичних обходах студент повинен навчитись давати відповіді на наступні питання:

1. Яких конкретних змін у стані хворого він хоче досягнути?
2. Які лікарські засоби можуть сприяти досягненню цього бажаного ефекту?
3. Який препарат найбільше підходить для даного хворого?
4. Яким чином краще всього застосовувати препарат?
5. Які ще ефекти може викликати цей медикамент? Чи не зашкодить він хворому?
6. Наскільки передбачуваний позитивний ефект переважає можливість пошкоджуючої дії? Яке співвідношення користі та ризику при застосуванні даного препарату?

В процесі навчання студенти повинні навчитись володіти методом клінічного фармакологічного мислення, яке ґрунтується на фундаментальному знанні як клінічної медицини, так і експериментальної фармакології, виписувати рецепти, постійно знайомитись з появою нових лікарських засобів як вітчизняного, так і закордонного виробництва.

Кінцеві цілі навчальної дисципліни сформульовано відповідно до освітньо-професійної програми (ОПП) і освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ)

- Вибирати необхідні лікарські засоби, адекватну лікарську форму та дозовий режим введення при призначенні хворим з основними патологічними синдромами
- Визначити основні методи клінічного дослідження хворих для оцінки ефективності і безпеки призначення лікарських засобів та аналізувати їх результати
- Використовувати основні параметри фармакокінетики з метою раціонального призначення ліків
- Інтерпретувати і враховувати у клінічній практиці особливості клінічної фармакокінетики, фармакодинаміки, побічної дії та взаємодії основних груп лікарських засобів
- Передбачити наслідки взаємодії ліків при комбінованому використанні та володіти навичками профілактики і корекції небажаних ефектів лікарських засобів
- Проводити опитування хворих з метою збору лікарського анамнезу і передбачати можливість виникнення ускладнень фармакотерапії

4. Зміст програми

Програма включає 2 розділи: загальні і прикладні аспекти клінічної фармакології.

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ.

Загальний розділ розкриває системний підхід до вивчення дисципліни, дає уявлення про предмет, мету його вивчення, зв'язок з іншими науками і практичною діяльністю лікаря.

Мета загального розділу: забезпечити мотивацію для сприйняття і освоєння студентами конкретного матеріалу зі спеціальних питань клінічної фармакології.

Задачі загального розділу:

- уявити цілісну систему теоретичних основ клінічної фармакології; факторів, що сприяють виникненню змін метаболізму, дії ЛЗ, збільшують ризик розвитку побічної дії;

- намітити шляхи реалізації основних питань клінічної фармакології у хворих;

- вивчити фармакокінетичні параметри ЛЗ;

- вивчити фармакодинамічні параметри ЛЗ;

- оцінити можливість взаємодії препаратів;

- прогнозувати побічну дію;

- дати поняття про систему фармакологічного нагляду в Україні та основні шляхи вирішення проблеми попередження ускладнень при застосуванні ЛЗ;

- вивчити взаємозв'язок фармакокінетики і фармакодинаміки ЛЗ;

- вивчити особливості фармакокінетики, фармакодинаміки ЛЗ в залежності від функціонального стану біологічної системи (вік, вагітність та ін.).

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ В цьому

розділі викладається клінічна фармакологія препаратів, що широко застосовуються в практичній медицині.

Мета розділу: дати методологію вибору груп і конкретного ЛЗ з урахуванням даних фармакокінетики, фармакодинаміки, взаємодії і побічної дії в залежності від стану хворого.

Задачі розділу:

- навчити проводити відбір найбільш ефективного і безпечного ЛЗ;

- визначати оптимальний режим дозування, вибирати правильний спосіб введення з урахуванням фармакокінетичних і фармакодинамічних параметрів ЛЗ, а також віку хворого, статі та клінічного стану хворого;

- призначати ефективну та безпечну комбінацію ЛЗ в конкретній клінічній ситуації;

- прогнозувати та виявляти на ранніх стадіях побічну дію ЛЗ та проводити її корекцію;

- встановлювати клінічні і параклінічні параметри контролю ефективності і безпеки дії застосовуваних ЛЗ;

- визначати найбільш доступні і об'єктивні методи контролю і частоту їх застосування;

- враховувати особливості фармакокінетики, фармакодинаміки ЛЗ при копромісній функції серцево-судинної, дихальної системи та ін.;

- враховувати фактори ризику та клінічні прояви побічної дії ЛЗ при монотерапії і при комбінації з препаратами іншого механізму дії.

Поставлені завдання можуть бути виконані лише при опануванні студентами навичок клініко-діагностичного мислення з основних нозологічних одиниць патології людини та фундаментальних дисциплін (фармакології, терапії, педіатрії, хірургії, акушерства та гінекології та інших клінічних дисциплін.

Тема 1.

Клінічна фармакологія коронароактивних засобів. Фармакотерапія інфаркту міокарда. Клінічна фармакологія антигіпертензивних та антигіпотензивних засобів, гіполіпідемічних, протиаритмічних засобів. Фармакотерапія гіпертонічного кризу. Клінічна фармакологія засобів, що застосовуються при гострої і хронічної серцевій недостатності.

Класифікація гіполіпідемічних лікарських засобів. Обґрунтування вибору препарату в залежності від типу дисліпідемії. Дозовий режим, взаємодія з іншими групами препаратів. Оцінка ефективності і безпеки застосування. Види токсичності.

Класифікація коронароактивних лікарських засобів. Особливості поєданого застосування препаратів (органічних нітратів, сиднонімінів, β-адреноблокаторів, активаторів калієвих каналів та блокаторів кальцієвих каналів). Дозовий режим. Покази і протипокази до призначення. Фактори, що знижують резистентність до препаратів цієї групи. Методи оцінки ефективності і безпеки терапії.

Класифікація протиаритмічних препаратів. Порівняльна характеристика окремих фармакологічних груп. Особливості вибору препаратів для окремих видів аритмій. Дозовий режим. Взаємодія антиаритмічних препаратів між собою при комбінованій терапії та з препаратами інших груп. Токсичність антиаритміків. Оцінка ефективності і безпечності застосування.

Принципи лікування гіпертонічної хвороби. Класифікація антигіпертензивних препаратів. Обґрунтування вибору препарату в залежності від стадії та ступеню гіпертонічної хвороби. Характеристика препаратів першої та другої лінії. Дозовий режим. Порівняльна характеристика лікарських засобів, щодо ефективності і принцип вибору, сумісність препаратів при різних варіантах перебігу і наявності супутньої патології. Оцінка ефективності і безпечності застосування. Вибір препарату та дозовий режим в залежності від віку, наявності вагітності. Клініко-фармакологічна характеристика серцевих глікозидів: покази та проти покази до призначення, режим дозування, побічна дія, взаємодія з іншими лікарськими засобами. Фармакотерапія гострої і хронічної серцевої недостатності: лікарські засоби, режим дозування.

Тема 2. Клінічна фармакологія нестероїдних, стероїдних та інших протизапальних засобів. Клінічна фармакологія бронхолітиків, відхаркувальних та протикашльових засобів. Клінічна фармакологія

імуномодулюючих засобів. Лікування хронічного болю: опіоїди, ко-анальгетики, ад'ювантні середники. Сучасні схеми лікування, індивідуальний підхід.

Класифікація стероїдних та нестероїдних протизапальних лікарських засобів. Сучасні уявлення про механізм дії. Порівняльна характеристика протизапальної дії препаратів. Покази та протипокази до застосування. Дозовий режим. Схеми призначення глюкокортикоїдів. Сумісність препаратів у комбінованій терапії захворювань. Побічна дія, методи контролю ефективності і безпеки лікування.

Класифікація засобів, що впливають на бронхіальну прохідність. Фармакокінетика та фармакодинаміка. Дозовий режим. Особливості їх поєданого застосування з глюкокортикоїдами. Терапевтична ефективність β_2 агоністів, М-холіноблокаторів, метилксантинів та інш. Вибір бронхолітичних засобів при знятті нападу астми і систематичній терапії ХОЗЛ, в тому числі - з урахуванням супутньої патології. Порівняльна характеристика їх терапевтичної цінності. Побічна дія препаратів, переваги і недоліки різних фармакологічних груп. Методи оцінки ефективності та безпеки терапії, з урахуванням ступеня бронхіальної обструкції та стану центральної і периферичної гемодинаміки. Класифікація протиалергійних засобів: антигістамінні, препарати, що ускладнюють вивільнення з тучних клітин медіаторів негайного типу, препарати, що знижують проникливість судин. Фармакологічні ефекти. Застосування. Побічні ефекти. Протипокази до застосування. Клінічні рекомендації. Клініко-фармакологічна характеристика імунотропних засобів: покази та проти покази до призначення, режим дозування, побічна дія, взаємодія з іншими лікарськими засобами.

Тема 3. Клінічна фармакологія антибіотиків, фторхінолонів. Клінічна фармакологія сульфаніламідів, нітрофуранів, нітроїмідазолів, похідних оксигінолінів. Клінічна фармакологія противірусних засобів

Принципи сучасної антибактеріальної терапії. Класифікація антибіотиків. Роль антибіотиків і хіміотерапевтичних препаратів при інфекційних та гнійно-запальних захворюваннях. Вибір антибактеріальних засобів у відповідності з чутливістю мікроорганізмів і локалізацією процесів, важкістю перебігу захворювання. Побічні ефекти і протипоказання до антибактеріальної терапії. Вибір антибактеріального лікарського засобу в залежності від фармакокінетики. Вікові особливості антибактеріальної терапії. Антибіотикорезистентність та шляхи її подолання.

Противірусні засоби (вакцини, інтерферони, синтетичні противірусні препарати). Протигрибкові засоби (протигрибкові антибіотики, імідазоли, триазоли, інші).

Профілактика ВІЛ- інфікування, попередження передачі від матері до дитини, діагностика, лікування та соціально – психологічна підтримка людині, що живуть із ВІЛ. Характеристика антиретровірусних препаратів. Принципи проведення антиретровірусної терапії (ВААРТ) Формування прихильності до ВААРТ.

Тема 4. Клінічна фармакологія лікарських препаратів, що впливають на функцію шлунка, печінки, підшлункової залози та кишківника. Клінічна фармакологія засобів, що впливають на ЦНС.

Клініко-фармакологічна характеристика нейролептиків, транквілізаторів, седативних засобів: покази та проти покази до призначення, режим дозування, побічна дія, взаємодія з іншими лікарськими засобами. Клініко-фармакологічна характеристика психостимуляторів, антидепресантів, снодійних, нейрометаболічних засобів: покази та проти покази до призначення, режим дозування, побічна дія, взаємодія з іншими лікарськими засобами. Визначення принципів терапії при виразковій хворобі шлунка і 12-палої кишки, гастритах, колітах, ентеритах, синдрому подразненої кишки, гастро-езофагеальної рефлюксної хвороби. Значення препаратів, що впливають на секреторну функцію шлунка. Антихелікобактерна терапія. Гастроцитопротектори. Медикаментозна регуляція моторики травного каналу. Значення симптоматичних засобів: протиблювотних і блювотних, послаблюючих і антидіарейних. Дозовий режим.

Принципи терапії холециститів, гепатитів та панкреатиту. Обґрунтування вибору та характеристика препаратів з ферментними та антиферментними властивостями. Особливості сумісного застосування спазмолітичних препаратів. Фармакокінетика та фармакодинаміка препаратів, що впливають на функцію печінки. Покази та протипокази до застосування. Побічна дія. Дозовий режим. Оцінка ефективності та безпеки застосування.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема заняття	К-сть год.
1.	Клінічна фармакологія коронароактивних засобів. Фармакотерапія інфаркту міокарда. Клінічна фармакологія антигіпертензивних та антигіпотензивних засобів, гіполіпідемічних, протиаритмічних засобів. Фармакотерапія гіпертонічного кризу. Клінічна фармакологія засобів, що застосовуються при гострої і хронічній серцевій недостатності.	6 год.
2.	Клінічна фармакологія нестероїдних, стероїдних та інших протизапальних засобів. Клінічна фармакологія імуномодуючих засобів. Клінічна фармакологія бронхолітиків, відхаркувальних та протикашльових засобів. Лікування хронічного болю: опіоїди, ко-анальгетики, ад'ювантні середники. Сучасні схеми лікування, індивідуальний підхід.	6 год.
3.	Клінічна фармакологія антибіотиків, фторхінолонів Клінічна фармакологія сульфаніламідів, нітрофуранів, нітроїмідазолів, похідних оксихінолінів. Клінічна фармакологія противірусних засобів.	6 год.
4.	Клінічна фармакологія лікарських препаратів, що впливають на функцію шлунка, печінки, підшлункової залози та кишківника. Клінічна фармакологія засобів, що впливають на ЦНС.	6 год.
	Всього	24

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

САМОСТІЙНОЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ З КЛІНІЧНОЇ

ФАРМАКОЛОГІЇ

№ п/п	ТЕМА	К-сть годин
1.	Клінічна фармакокінетика.	1
2.	Побічна дія лікарських засобів. Медикаментозна хвороба.	1
3.	Клінічна фармакологія засобів, що впливають на систему крові	1
4.	Клінічна фармакологія засобів, що регулюють водно-сольовий обмін та кислотно-лужну рівновагу.	1
5.	Клінічна фармакологія протипухлинних засобів.	1
6.	Клінічна фармакологія засобів, що застосовуються в ендокринології	1
	Всього	6

5. ФОРМИ КОНТРОЛЮ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ В

КІНЦІ РОБОЧОГО ДНЯ

Оцінювання практичної частини здійснюється за курацію хворих (діагноз, препарати, які виписані у рецептах конкретному хворому, критерії ефективності, перелік ознак ймовірної побічної дії). Оцінка за 12 бальною шкалою виставляється студенту за активність під час курації, повноти викладу кожного розділу протоколу. Оцінка за семінарськ у частину виставляється за 12 бальною шкалою при цьому враховується активність студента, підготовка реферату,

виклад реферату, участь у дискусії, правильність відповідей у вирішенні ситуаційних задач. Письмова частина включає 2 теоретичних запитання, ситуаційну задачу і 5 тестових завдань. Оцінка студента цієї частини складається із суми балів, які набрав студент за кожен вид контролюючої програми. Так, за 2 теоретичні питання студент може отримати 20 балів, за вирішення ситуаційної задачі - 10 балів і 5 тестових завдань – 10 балів (2 бала за 1 тест). Разом 40 балів. У відповідності до набраної суми балів за таблицею виставляється оцінка за 12 бальною шкалою.

Таблиця.

Оцінка за 12 бальною шкалою	Кількість балів за правильні відповіді	% правильних відповідей
12	39-40	96-100
11	37-38	91-95
10	35-36	86-90
9	33-34	81-85
8	31-32	76-80
7	29-30	71-75
6	27-28	66-70
5	25-26	61-65
4	21-24	51-60
3	17-20	41-50
2	11-16	25-40
1	0-10	0-24

6. ЗРАЗКИ ПИТАНЬ ДЛЯ СЕМЕСТРОВОГО ЗАЛІКУ

- 1.Клінічні аспекти фармакокінетики ліків.
- 2.Клінічні аспекти фармакодинаміки ліків.
- 3.Клініко-фармакологічні аспекти застосування лікарських препаратів у різні періоди життя.
- 4.Взаємодія лікарських препаратів.
5. Побічна дія ліків.
6. Клініко - фармакологічна характеристика препаратів групи нітратів.
- 7 Клініко - фармакологічна характеристика бета-адреноблокаторів.
8. Клініко-фармакологічна характеристика антагоністів кальцію.
9. Клініко-фармакологічна–характеристика похідних сиднонімінів та активаторів калієвих каналів.
10. Клінічна фармакологія протиаритмічних засобів.
11. Клінічна фармакологія антигіпертензивних засобів.
12. Клініко-фармакологічна характеристика антигіпотензивних засобів.
13. Клінічна фармакологія нестероїдних протизапальних засобів.
14. Клінічна фармакологія стероїдних протизапальних засобів.
15. Клінічна-фармакологія серцевих глікозидів.
16. Клінічна фармакологія неглікозидних інотропних засобів. 17.Клініко-фармакологічна характеристика кардіопротекторних засобів (метаболічних).
18. Клінічна фармакологія сечогінних засобів.
- 19.Клінічна фармакологія симпатоміметиків, які застосовуються при синдромі бронхіальної обструкції.
20. Клінічна фармакологія похідних метилксантинів, які застосовуються при синдромі бронхіальної обструкції.
21. Клінічна фармакологія М-холінолітиків, які застосовуються при синдромі бронхіальної обструкції.
22. Клінічна фармакологія стабілізаторів мембран та антагоністів лейкотрієнових рецепторів, які застосовуються при синдромі бронхіальної обструкції.
23. Клінічна фармакологія відхаркувальних засобів.
- 24.Клінічна фармакологія антигістамінних засобів.
25. Клінічна фармакологія протикашльових засобів.
26. Клініко-фармакологічна характеристика гіполіпідемічних засобів.
27. Клінічна фармакологія нейролептиків.
28. Клінічна фармакологія транквілізаторів.
- 29 Клінічна фармакологія седативних засобів.
30. Клінічна фармакологія антидепресантів.
31. Клінічна фармакологія психостимуляторів.
32. Клінічна фармакологія протисудомних засобів.
33. Клінічна фармакологія снодійних засобів.
34. Клінічна фармакологія нейрометаболічних засобів.

35. Клінічна фармакологія антацидних засобів.
36. Клінічна фармакологія М-холінолітиків.
37. Клінічна фармакологія H₂-гістаміноблокаторів.
38. Клінічна фармакологія інгібіторів протонної помпи.
39. Засоби, що застосовуються для еридикації *Helicobacter pylori*. Схеми призначення.
40. Клінічна фармакологія блювотних і протиблювотних засобів.
41. Клінічна фармакологія проносних та антидіарейних засобів.
42. Клінічна фармакологія прокінетиків.
43. Клінічна фармакологія жовчогінних засобів.
44. Клініко-фармакологічна характеристика гепатопротекторів.
45. Клінічна фармакологія ферментних препаратів.
46. Клінічна фармакологія інгібіторів протеаз.
47. Клінічна фармакологія пробіотиків.
48. Клінічна фармакологія препаратів заліза.
49. Клінічна фармакологія антиагрегантів.
50. Клінічна фармакологія антикоагулянтів.
51. Клініко-фармакологічна характеристика тромботичних засобів.
52. Клінічна фармакологія тромболітичних засобів.
53. Клінічна фармакологія препаратів інсуліну.
54. Клінічна фармакологія пероральних протидіабетичних засобів.
55. Клінічна фармакологія препаратів гормонів щитоподібної залози.
56. Клініко-фармакологічна характеристика антитиреоїдних засобів.
57. Клінічна фармакологія пероральних контрацептивів.
58. Клінічна фармакологія препаратів гормонів гіпофізу. 59. Клініко-фармакологічна характеристика засобів, що впливають на імунну систему.

60. Клінічна фармакологія вітамінних препаратів.
61. Клінічна фармакологія простагландинів і їх синтетичних аналогів.
62. Клінічна фармакологія лікарських препаратів, що застосовуються для лікування онкологічних захворювань.
63. Клінічна фармакологія антибіотиків.
64. Клінічна фармакологія фторхінолонів.
65. Клінічна фармакологія сульфаніламідів.
66. Клінічна фармакологія нітрофуранів, нітроїмідазолів.
67. Клінічна фармакологія противірусних засобів.
68. Клінічна фармакологія протигрибкових засобів.
69. Клінічна фармакологія протитуберкульозних засобів.
70. Клініко-фармакологічна анальгезуючих засобів. 71. Клініко-фармакологічна характеристика засобів для наркозу.
72. Клінічна фармакологія засобів, що впливають на кислотно-лужну рівновагу і електролітний баланс.
73. Основні принципи фармакотерапії гострих отруень лікарськими препаратами, контроль за побічною дією ліків., служба фармакологічного нагляду в Україні.

7.ПЕРЕЛІК МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Учбові таблиці – 40
2. Учбовий стенд «НОВІ ЛІКАРСЬКІ ЗАСОБИ»
3. Банк інструктивних анотацій нових препаратів - 850
4. Тестові питання і еталони відповідей для практичних занять з клінічної фармакології
5. Набір компакт-дисків з клінічної фармакології - 6

8. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

А. ОСНОВНА

1. Базисная и клиническая фармакология / Под ред. Бертрама Г. Катцунга. - М. - СПб: Бином-Невский Диалект, 1998. - 670 с.
2. Балткайс Я.Я., Фатеев В.А. Взаимодействие лекарственных веществ. - М: Медицина, 1992.-304с.
3. Белоусов Ю.Б., Моисеев В.С., Лепахин В.К. Клиническая фармакология и фармакотерапия. - Москва: Универсум паблишинг, 1997. - 531 с.
4. Влияние лекарственных средств на результаты лабораторных методов исследования / под ред. проф. А.А.Спасова. - М.: Фармединфо, 1995. - 82 с.
5. Клиническая фармакология: Учеб. для студ. высш. учеб. завед. В 2 т. / С.В.Налетов, И.А.Зупанец, Т.Д.Бахтеева и др. Под ред. И.А.Зупанца, С.В.Налетова, А.П.Викторова – Харьков: Изд-во НфаУ:Золотые страницы, 2005 Т.1 - 448 с., Т.2 – 400 с.
6. Клінічна фармакологія: / Підручник / О.М. Біловол, О.Ф. Возіанов, І.К. Латогуз, В.Ф.Москаленко, А.Я.Циганенко За ред. О.М.Біловола, І.К. Латогуза, А.Я.Циганенка : У 2 т. – К.: Здоров'я, 2005 Т.1 – 684 с.
7. Компендиум 2000/2001 - лекарственные препараты / Под ред. В.И. Коваленко, А.П.Викторова. - К.: Морион, 2001. - 1462 с.
8. Лекарственные препараты Украины. 1999-2000. В трех томах. – Харьков: Прапор. 1999. - Т. 1. - 622 с., Т.2. - 638 с., Т.3. - 464 с.
9. Машковский М.Д. Лекарственные средства: В 2т. М.: «Издательство Новая Волна». 2000. - Т. 1. - 540 с., Т.2. - 608 с.

Б. ДОДАТКОВА

1. Бобров Л.Л., Гайворонская В.В., Куликов А.И. Клиническая фармакология и фармакотерапия внутренних болезней / Под ред. Л.Л.Боброва. СІ 16.. 2000.368 с.
2. Борони Р.Г. Клиническая фармакология для акушеров-гинекологов: Практическое руководство для врачей. - М.: (ОО) «Медицинское информационное агенство». 1999. -224 е.
3. Викторов А.И., Передерий В.Г., Щербак А.Г. Взаимодействие лекарств и пищи. - К.: Здоровье, 1991.-240 с.
4. Кукес В.Г. Клиническая фармакология: Учебник / Науч. ред. А.З. Байчурина. М.: ГЕОТАР МЕДИЦИНА. 1999. - 528 с.
5. Лоуренс Д.П., Бенитт П.Н. Клиническая фармакология. - М.: Медицина. 1993. В 2-х томах. - Т. 1. - С.247-253.
6. Мазур И.А. Основы клинической фармакологии и фармакотерапии в кардиологии. - М: Медицина, 1992. - 304 с.
7. Михайлов Й.Б. Клиническая фармакология: Учебник. -- СПб: Фолиант. 1999. 528 с.
8. Михайлов Й.Б. Основы рациональной фармакотерапии: Учебное пособие по клинической фармакологии. - СПб: Фолиант, 1999. - 480 с.
9. Скакун Н.П., Шманько В.В., Охримович Л.М. Клиническая фармакология гепатопротекторов. - Тернополь: «Збруч». 1995. - 272 с.
10. Страчунский Л.С., Козлов С.Н. Антибиотики: клиническая фармакология. - 1994.-589с.

11. Фармакотерапия и клиническая фармакология // Под. ред. Г.Фюльграффа и Д.Пальма. - Минск: Беларусь. - 1996. - 690 с.

12. Фармацевтические и медико-биологические аспекты лекарств / Под. ред. Й.М. Перцева, И.А. Зупанец. – Х.: Изд-во НФАУ. 1999. -- В 2 г . – Т . 1 . 464с., Т. 2. - 448с .